

Ljubljana, 5. marec 2018

Komentar Asociacije na Strategijo kulturne dediščine za obdobje 2018–2026

Uvodno pojasnilo

Spoštovani,

v Društvu Asociacija smo preučili Strategijo kulturne dediščine za obdobje 2018–2026 in ugotavljamo, da dokument, ki je bil poslan v javno razpravo, vključuje tudi nekatere rešitve, ki smo jih v Asociaciji v preteklih letih izpostavljali v različnih kontekstih, in ki smo jih dokončno artikulirali leta 2017, ko je Asociacija skupaj z Zvezo kulturnih društev Slovenije (ZKDS) pripravila stališča in smernice glede umeščanja NVO v kulturi na področje kulturne dediščine.

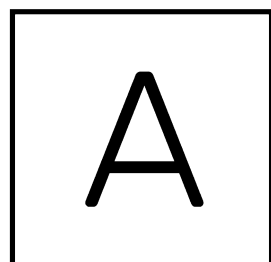
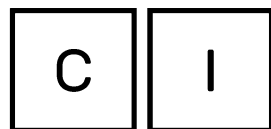
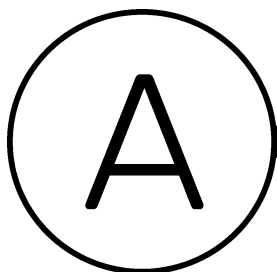
Asociacija si je v preteklosti prizadevala, da bi področje državnih programov podpore kulturni dediščini lahko razširili in vanj vključili tudi subjekte nevladnega sektorja, ki se ukvarjajo s kulturno dediščino oz. izvajajo programe varovanja, dokumentiranja in arhiviranja umetniških vsebin. Zato pozdravljamo strategijo, ki v tej luči predstavlja kvalitativen preskok in pozitivno smer razvoja podporih programov za kulturno dediščino tudi na področje delovanja nevladnih organizacij.

Posebej pa izpostavljamo, da je tudi sodobna oz. živa umetnost, ki že leta nastaja v okviru programov nevladnih organizacij, potrebna systemske zaščite in vključitve med dobrine kulturne dediščine, saj prav tako prispeva k ohranitvi kulturne raznolikosti, kakovosti življenja in razvoja Slovenije. Zato predlagamo, da se obravnava in vključi zasebne zbirke in arhive pod področje premične/nesnovne kulturne dediščine ter da se jim omogoči systemska in dolgoročna finančna podpora za delovanje. Systemsko se mora tudi arhive, ki nastajajo v okviru nevladnih organizacij, prepoznati kot pomemben del javnodostopnih arhivov ali arhivskih zbirk.

V nadaljevanju posredujemo še nekatere druge dodatne predloge, za katere menimo, da bi lahko še dodatno opolnomočili nevladne organizacije za delo na področju kulturne dediščine.

Za vsa nadaljnja pojasnila vam ostajamo na voljo.

S spoštovanjem,
Društvo Asociacija

Komentarji

K razvojnim usmeritvam in ukrepom v stebru Družba.:

Za zadnjim navedenim ukrepom DU.6., se doda ukrep DU.7., ki se glasi:
»DU.7. Zagotavljanje ustreznega hranjenja in posredovanja tekoče kulturne produkcije s strani nevladnega sektorja in ustvarjalcev.

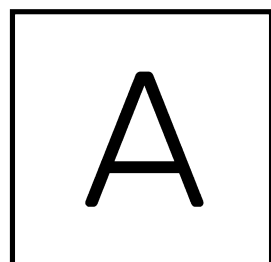
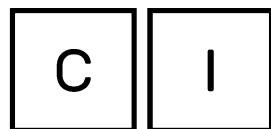
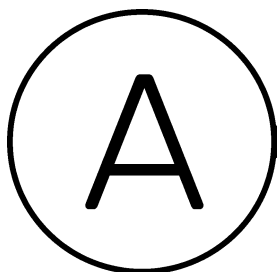
Nevladne organizacije se že vrsto let ukvarjajo s hranjenjem, posredovanjem arhivskih materialov, digitalizacijo in arhiviranjem tekoče neodvisne kulturno umetniške produkcije, ki predstavlja najbolj ustvarjalen segment kulture. Nujno je torej poskrbeti za ohranjanje tovrstne arhivske produkcije in ustrezno dediščinsko obravnavo nastajajoče umetnosti.

Ukrepi	Deležniki	Povezave s cilji
Vodenje registra nevladnih organizacij, ki prispevajo k varovanju dediščine in ki skrbijo za posredovanje, popularizacijo in širjenje kulturne dediščine	Izvajalci kulturnih dejavnosti, MK, NVO, občine, mediji	DC.1., DC.3., DC.4., RC.4., ZC.4.
Z javnimi pozivi, razpisi in podelitvami koncesij omogočati delovanje nevladnih organizacij in jih povezovati z javnimi dediščinskimi ustanovami	Izvajalci kulturnih dejavnosti, MK, NVO, občine,	DC.1., DC.3., DC.4., RC.4., ZC.1.
Aktivno vzpodbujati samostojno tvorjenje arhivov umetnikov in organizacij oziroma producentov.	Izvajalci kulturnih dejavnosti, MK, NVO, občine	DC.2., RC.4., ZC.1., ZC.2.

Nabor možnih aktivnosti:

- Javni razpisi ali pozivi za podpiranje nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo s sistemskim arhiviranjem tekoče kulturno umetniške produkcije nevladne proveniencie.
- Izobraževanje samostojnih ustvarjalcev na področju kulture o pomenu hranjenja lastne ustvarjalnosti (razmislek o možnih način finančnega podpiranja tovrstnih aktivnosti).
- Vzpostavitev registra nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo tudi s hranjenjem kulturne dediščine
- Vzpostavitev sistema koncesij za nevladne organizacije, ki se ukvarjajo pretežno s hranjenjem in posredovanjem kulturne dediščine, ki nastaja predvsem v okviru neodvisne produkcije.«

Obrazložitev

V nevladnem sektorju obstajajo primeri dobrih praks arhiviranja in dokumentiranja, ki so referenčni za določeno umetniško avtorsko prakso, obdobje, kontekst, umetniško področje, itn. V obdobju med nastankom najkvalitetnejših umetniških del, ki so pustila jasen pečat na kulturni krajini, in za katere je jasno, da predstavljajo razvojne mejnike svojega področja, in časom, ko lahko ta dela že klasificiramo kot dediščino velikega pomena, namreč zeva praznina, ki jo trenutno zapoljujejo nevladne organizacije s svojimi arhivi in zbirkami. Nekatere nevladne organizacije se posvečajo predvsem arhiviranju in zbiranju gradiv na posameznih ustvarjalnih področjih, kar predstavlja izjemen potencial za razvoj kulturne dediščine, bogatitvi zbirke in prenosu oziroma povezovanju z institucijami nacionalnega pomena. Potrebno bi bilo torej vzpostaviti celosten sistem arhiviranja, ki bo umetniška dela nevladnega sektorja sposoben primerno in ustrezno ohraniti, v ta namen pa je potrebno zagotoviti tako ustrezna znanja, kot finančna sredstva.

Podobno je tudi s hranjenjem lastne produkcije umetnikov in drugih ustvarjalcev. Številni ustvarjalci namreč zaradi pomanjkanja finančnih sredstev in primernih izboraževanj arhiviranja namreč ne zbirajo svojih gradiv, v času dokler delo posameznika ne postane relevantno tudi za državne arhivske in ostale institucije, pa se s tem izgublja potencialno vredna gradiva in materiale, oziroma so ti zaradi neustrezne hrambe prepuščeni zobu časa. S tega vidika bi bila dobrodošla izobraževanje o hranjenju ali povezovanju z ustreznimi institucijami, prav tako bi bilo za tovrstne dejavnosti potrebno zagotoviti primerna sredstva.

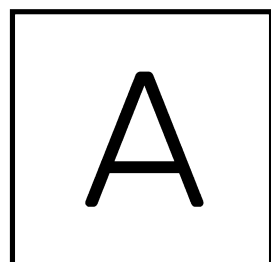
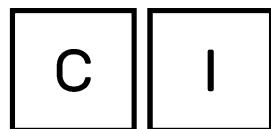
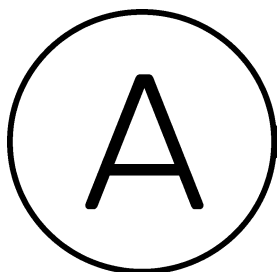
H kazalnikom v stebru Družba.:

K trenutno drugemu kazalniku, ki se glasi »Število obiskovalcev programov in projektov NVO«, se na koncu doda stavek: »s področja dediščine.«

Med že obstoječe kazalnike se uvrsti tudi naslednje kazalnike:

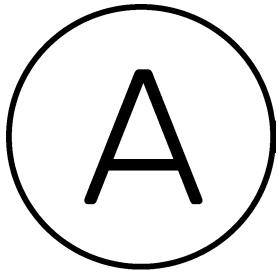
Kazalnik	Vir	Povezave s cilji
Število sofinanciranih nevladnih organizacij za upravljanje in varovanje arhivov in gradiv s področja ustvarjanja neodvisne kulturne produkcije.	MK, NVO, občine	DC.1., DC.3., RC.2., ZC.1., ZC.4.
Odstotek izobraženih (s predavanji, delavnicami in drugimi mehanizmi) samostojnih ustvarjalcev, ki so informirani o pomenu kulturne dediščine in povezovanju z ustreznimi institucijami.	MK, NVO	DC.2., DC.3., ZC.1., ZC.2.

Po novem se kazalniki v stebru družba glasijo:

»Kazalniki

Kazalnik	Vir	Povezave s cilji
Število sofinanciranih programov in projektov, namenjenih dediščinski skupnostim	MK, MJU, MDDSZ, MKGP, NVO, poročila JZ	DC.1 DC.2 DC.3
Število obiskovalcev programov in projektov NVO s področja dediščine	MK, MJU, MDDSZ, MKGP	DC.1 DC.2 DC.3
Število obiskovalcev programov in projektov javnih zavodov s področja dediščine	MK, poročila JZ	DC.1 DC.3
Število medinstitucionalnih projektov javnih zavodov z NVO in/ali dediščinskimi skupnostmi	MK, poročila JZ	DC.1 DC.2 DC.3 DC.4
Število predlogov in nominacij za vpis na mednarodne sezname dediščine	MK	DC.4
Število medijskih objav, namenjenih popularizaciji dediščine (radio, televizija, objave, splet)	baza Kliping, baza STO, poročila JZ	DC.1 DC.4
Število programov in projektov na področju kulturne dediščine, namenjenih ranljivim skupinam	MK, poročila JZ	DC.1 DC.2 DC.3
Število sodelovanj v mednarodnih projektih s področja kulturne dediščine	MK, SVRK, MZZ, MGRT	DC.2 DC.4
Število dediščinskih objektov, ki so turistična privlačnost	MK, MGRT	DC.4 RC.1
Število obiskov dediščinskih objektov, ki so turistična privlačnost	MK, MGRT, poslovna poročila upravljavce v	DC.4 RC.1
Število mednarodno odmevnih razstav in drugih dogodkov	MK, MZZ	DC.4 RC.1
Odstotek prebivalstva, ki se je v zadnjem letu vsaj enkrat udeležil dogodka ali aktivnosti, povezane z dediščino (aktivno / pasivno)	raziskava javnega mnenja, anketa	DC.1 DC.2
Število sofinanciranih nevladnih organizacij za upravljanje in varovanje arhivov in gradiv s področja ustvarjanja neodvisne kulturne produkcije.	MK, NVO, občine	DC.1., DC.3., RC.2., ZC.1., ZC.4.

S O

C I

A

C I

J A

Odstotek izobraženih (s predavanji, delavnicami in drugimi mehanizmi) samostojnih ustvarjalcev, ki so informirani o pomenu kulturne dediščine in povezovanju z ustreznimi institucijami.	MK, NVO	DC.2., DC.3., ZC.1., ZC.2.
--	---------	----------------------------

«

Obrazložitev

Drugi kazalnik je potrebno natančneje zamejiti in ga hkrati opredeliti podobno, kot je to v tretji alineji, ki govori o gibanju števila obiskovalcev za javne zavode. Podobno kot je pri temu kazalniku zamejeno, da gre zgolj za javne zavode s področja dediščine, je nujno, da se isto omejitev postavi tudi za nevladne organizacije.

Glede na dodani ukrep je potrebno dodati tudi ustrezne kazalnike. Predlagamo, da se doda kazalnik, ki bi meril, koliko nevladnih organizacij je sofinanciranih s strani javnih sredstev, torej tako s strani ministrstva za kulturo, kot s strani občin, in sicer specifično za namen hranjenja in posredovanja kulturne dediščine.

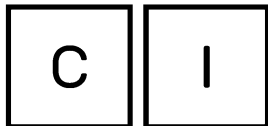
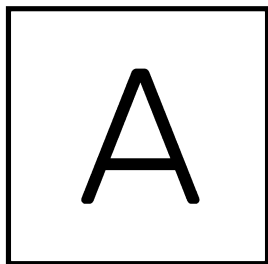
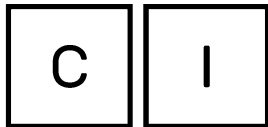
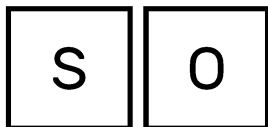
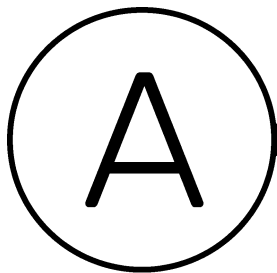
Poleg tega predlagamo kazalnik, ki bi meril dvig ozaveščenosti samostojnih ustvarjalcev glede kulturne dediščine. Slednje bi se lahko dogajalo preko posebnih predavanj ali izobraževanj, ki bi jih s pomočjo javnih sredstev organizirale nevladne organizacije v namen izobraževanja o pomenu kulturne dediščine, varovanju in predaji (lastnih) gradiv v trajno hrambo, ipd.

K točki RU.2. Sistemska zagotovitev virov financiranja ter uvajanje davčnih in finančnih spodbud.

Za uvodnim besedilom k točki RU.2. se doda še poved: »Izpostavljene finančne mehanizme in skrb za povečanje virov financiranja je potrebno zagotoviti tako za vladne institucije, kot za nevladni sektor in zasebne vlagatelje.«

Po novem se uvodni odstavek k točki RU.2. glasi: »Izboljšati je treba dostop do finančnih mehanizmov, ki bodo zmanjšali bremena tako zasebnega kot neposrednega proračunskega financiranja ohranjanja in oživljanja dediščine ter prispevali k večjemu ekonomskemu razvoju. Zato je treba zagotoviti povečanje in stabilnost namenskih sredstev za ohranjanje dediščine in to tako v obliki javnih subvencij in po vzoru drugih evropskih držav, predvsem z uvedbo davčnih olajšav. Izpostavljene finančne mehanizme in skrb za povečanje virov financiranja je potrebno zagotoviti tako za vladne institucije, kot za nevladni sektor in zasebne vlagatelje.«

Med ukrepi se pri obeh ukrepih za prvo povedjo doda stavek: », tako za vladne institucije, kot za nevladni sektor in zasebne vlagatelje.« Med deležniki se doda tudi NVO.

Po novem se razpredelnica z ukrepi glasi: »

Ukrepa	Deležniki	Povezave s cilji
Sistemska zagotovitev davčnih in finančnih spodbud za ohranjanje dediščine, tako za vladne institucije, kot za nevladni sektor in zasebne vlagatelje.	MK, MF, Vlada, NVO	DC.4. RC.1.RC.2. RC.3. ZC.2.
Sistemska zagotovitev javno finančnih virov financiranja za ohranjanje dediščine, tako za vladne institucije, kot za nevladni sektor in zasebne vlagatelje.	MF, MGRT, MK, Vlada, občine, NVO	RC.2.RC.3. ZC.1 ZC.3. ZC.4.

Pri kategoriji »Nabor možnih aktivnosti« v točki RU.2. se prva alineja dopolni tako, da se za trenutnim besedilom doda poved: »Analiza je narejena strukturirano, tako da so posebej prikazane možnosti različnih ukrepov za vladne institucije in posebej za nevladni sektor ter zasebne vlagatelje.«

Po novem se prva alineja v kategoriji »Nabor možnih aktivnosti« v točki RU.2. glasi:

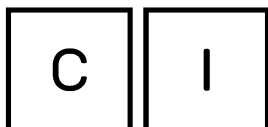
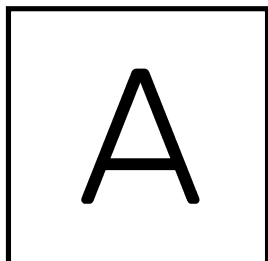
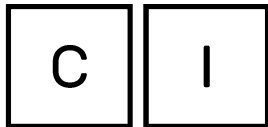
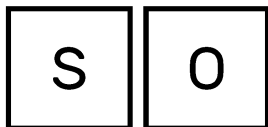
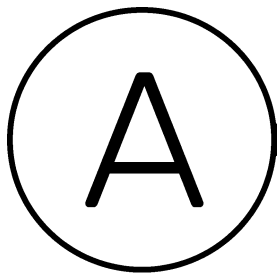
» • Izdelava analize in oblikovanje predlogov davčnih in finančnih spodbud za ohranjanje dediščine. Analiza je narejena strukturirano, tako da so posebej prikazane možnosti različnih ukrepov za vladne institucije in posebej za nevladni sektor ter zasebne vlagatelje.«

Obrazložitev

Pri sistemskem financiranju je potrebno biti pozoren na razločitev financiranih področji, tako, da se jasneje vidi, kateri sektor je sofinanciran s katerimi mehanizmi. Zagotoviti je namreč potrebno uravnoteženo financiranje oziroma sofinanciranje vseh sektorjev, tako javnega, kot nevladnega in zasebnega. S tega vidika predlagamo v vseh elementih točke RU.2. dopolnilo, tako da je povsod vidna sektorska struktura, in da strategija s tem skuša usmerjeno skrbeti za vse sektorje. Posplošitev bi namreč lahko pripeljala do zanemarjanja posemeznega sektorja, hkrati pa je iz že predhodnih pripomb jasno, da je potrebno posebno pozornost posvečati tudi nevladnemu sektorju, ki že zagotavlja arhiviranje in digitalizacijo nekaterih vsebin tekoče neodvisne kulturno umetniške produkcije, istočasno pa so za tovrstne aktivnosti nevladnih organizacij namenjena zelo nizka sredstva, prav tako ni poskrbljeno za kakšne druge spodbude.

K ukrepu ZU.2. Dopolnitev sistema izobraževanja in usposabljanja za ohranjanje dediščine.

V točki »Nabor možnih aktivnosti« se doda nov ukrep, ki se glasi:
»Omogočiti financiranje podpornih programov nevladnih organizacij na

področju kulturne dediščine (izobraževanja, seminarji, raziskave, študije, mednarodno povezovanje, itn.) preko posebnih ciljnih razpisov in pozivov.«

Po novem se točka Nabor možnih aktivnosti v ukrepu ZU.2. glasi:

»Nabor možnih aktivnosti:

- Analiza potreb ohranjanja dediščine, možnosti za izobraževanje v obstoječih srednješolskih in poklicnih izobraževalnih programih ter programih poklicnega usposabljanja in zaposlitvenih možnosti.
- Priprava in izvedba kakovostnih projektov in programov za posredovanje dediščinskih znanj ter veščin in programov za vseživljenjsko učenje.
- Analiza ovir pri povezljivosti visokošolskih študijskih programov na področju dediščine in oblikovanje rešitev za odpravo teh ovir.
- Aktivno povezovanje visokošolskih programov in dediščinskih institucij z izobraževalnimi programi tujih univerz in mednarodnih organizacij (UNESCO, ICOMOS, ICOM, ICCROM).
- Povezovanje med institucijami s področja varstva dediščine, izobraževanja in nevladnimi organizacijami.
- Omogočiti financiranje podpornih programov nevladnih organizacij na področju kulturne dediščine (izobraževanja, seminarji, raziskave, študije, mednarodno povezovanje, itn.) preko posebnih ciljnih razpisov in pozivov.«

Obrazložitev

Nevladni sektor je vse bolj prisoten na področju hranjena, arhiviranja in digitaliziranja tekoče kulturno umetniške produkcije, ki se ustvarja znotraj neodvisne in nevladne kulture. Ker organizacije, ki že izvajajo tovrstne aktivnosti, poznajo načine sodelovanja z ustvarjalci, producenti in nevladnimi organizacijami, bi bilo najbolje, da se tudi izobraževanja, raziskovanje in druge dejavnosti, ki zadevajo nevladni sektor, prenesejo na nevladne organizacije, ki se z vprašanji kulturne dediščine in samo kulturno dediščino že ukvarjajo. V ta namen predlagamo financiranje tovrstnih aktivnosti, ki bi dodatno opolnomočile dejavnosti nevladnega sektorja na področju kulturne dediščine.

K ukrepu ZU.4. Spodbujanje digitalizacije in spletne dostopnosti ter dolgoročnega hranjenja digitalnih dediščinskih vsebin.

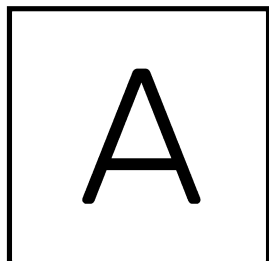
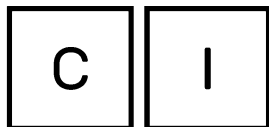
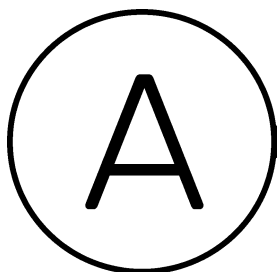
K točki »Nabor možnih aktivnosti« se dodata dve novi aktivnosti:

- Spodbuditi sistematično digitalizacijo sodobne oz. žive umetnosti, ki že leta nastaja v okviru programov nevladnih organizacij.
- Spodbuditi digitalizacijo arhivskega gradiva, ki nastaja kot del produkcije sodobne umetnosti.«

Po novem se točka »Nabor možnih aktivnosti« ukrepa ZU.4. glasi:

»Nabor možnih aktivnosti:

- Nadgradnja registra nepremične in nesnovne kulturne dediščine.

- Vzpostavitev registra premične dediščine.
- Vzpostavitev skupnega portala registra.
- Sprejem in izvedba načrta za digitalizacijo dediščinskih vsebin, njihove spletne dostopnosti in vzpostavitev repozitorija teh vsebin.
- Sprejem izhodišč za dolgoročno hrambo digitalnih dediščinskih vsebin.
- Spodbuditi sistematično digitalizacijo sodobne oz. žive umetnosti, ki že leta nastaja v okviru programov nevladnih organizacij.
- Spodbuditi digitalizacijo arhivskega gradiva, ki nastaja kot del produkcije sodobne umetnosti.«

Obrazložitev

Kot ustrezno ugotavlja obravnavana točka oziroma ukrep strategije, je digitalizacija izjemnega pomena za sodobno družbo, prav tako je pomembno zagotavljati prost dostop do digitaliziranih zbirk. Iz sorodnih razlogov je nujno, da se prepozna tudi procese digitaliziranja neodvisne kulturno umetniške produkcije. Slednje pomeni, da se zagotovi sredstva za izvajanje tekočih procesov digitaliziranja, ki se odvijajo znotraj nevladnih organizacij, prav tako je potrebno poskrbeti za digitalizacijo že nastalih arhivov. Ker so nevladne organizacije s tovrstnim delom že seznanjene in ga tudi že opravljajo, je potrebno poskrbeti predvsem za bolj sistematično financiranje tovrstnih aktivnosti. Gre namreč za sivo cono, s katero se ne ukvarjajo ne arhivi (ker material še ni dovolj star), ne ostale državne inštitucije, zato predlagamo, da se jo ustrezno naslovi v sklopu pričujoče strategije.